

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.10.1990, sp. zn. 2 To 12/90, ECLI:CZ:NS:1990:2.TO.12.1990.1

Číslo: 62/1991

Právní věta: Získání, resp. upevnění tzv. náhledu obviněného na ochranné léčení ukládané mu podle § 72 odst. 2 písm. b) tr. zák., tzn. uvědomění si potřeby se léčit a mít zájem na jeho kladném výsledku, je jedním z cílů takového léčení, jehož součástí je i psychické působení na osobu léčeného. Skutečnost, že obviněný tento náhled nemá, může být proto důvodem pro neuložení ochranného léčení podle § 72 odst. 2 písm. b) tr. zák., jen je-li vzhledem k sobě obviněného zřejmé, že jej nemůže získat ani v průběhu léčení a že z tohoto důvodu je vyloučeno, aby léčení splnilo svůj účel. Pachateli, jemuž nebylo z uvedených důvodů uloženo ochranné léčení podle § 72 odst. 2 písm. b) tr. zák., který však závažný trestný čin spáchal ve stavu zmenšené přičetnosti vyvolané požitím návykové látky a jehož pobyt na svobodě je nebezpečný, neboť vzhledem k závislosti na návykových látkách z jeho strany hrozí opakování závažné trestné činnosti, je nutno uložit ochranné léčení psychiatrické podle § 72 odst. 2 písm. a) tr. Publ

Soud: Nejvyšší soud ČR

Datum rozhodnutí: 31.10.1990

Spisová značka: 2 To 12/90

Číslo rozhodnutí: 62

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Ochranné léčení

Předpisy: 140/1961 Sb. § 72 odst. 2 písm. a
§ 72 odst. 2 písm. b

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 62

Získání, resp. upevnění tzv. náhledu obviněného na ochranné léčení ukládané mu podle § 72 odst. 2 písm. b) tr. zák., tzn. uvědomění si potřeby se léčit a mít zájem na jeho kladném výsledku, je jedním z cílů takového léčení, jehož součástí je i psychické působení na osobu léčeného. Skutečnost, že obviněný tento náhled nemá, může být proto důvodem pro neuložení ochranného léčení podle § 72 odst. 2 písm. b) tr. zák., jen je-li vzhledem k sobě obviněného zřejmé, že jej nemůže získat ani v průběhu léčení a že z tohoto důvodu je vyloučeno, aby léčení splnilo svůj účel.

Pachateli, jemuž nebylo z uvedených důvodů uloženo ochranné léčení podle § 72 odst. 2 písm. b) tr.

zák., který však závažný trestný čin spáchal ve stavu zmenšené přičetnosti vyvolané požitím návykové látky a jehož pobyt na svobodě je nebezpečný, neboť vzhledem k závislosti na návykových látkách z jeho strany hrozí opakování závažné trestné činnosti, je nutno uložit ochranné léčení psychiatrické podle § 72 odst. 2 písm. a) tr. zák.

I.

(Usnesení Nejvyššího soudu ČR z 31. 10. 1990 sp. zn. [2 To 12/90](#))

K odvolání obviněného R. C. proti rozsudku krajského soudu v Českých Budějovicích z 13. 9. 1990 sp. zn. 1 T 9/90 Nejvyšší soud ČR zrušil rozsudek krajského soudu, a to ve výroku o trestu a při nezměněných ostatních výrocích vrátil věc soudu prvního stupně, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 13. září 1990 sp. zn. 1 T 9/90 byl obviněný mladistvý R. C. uznán vinným trestným činem vraždy podle § 219 tr. zák., trestným činem loupeže podle § 234 odst. 1, 3 tr. zák. a přečinem proti veřejnému pořádku podle § 6 písm. b) zák. č. 150/1969 Sb. Uvedených trestných činů se podle rozsudku dopustil tím, že ve Vícemili, okr. Jindřichův Hradec, dne 25. 4. 1990 po 20.00 hod. v domě čp. 40 s úmyslem usmrtit a zmocnit se peněz a věcí, udeřil prudce dlouhou silnou dřevěnou latí do hlavy poškozenou majitelku domu V. K. a dále na ni fyzicky útočil s použitím nože a sekery, až poškozená po utrpěném úderu sekerou do temene hlavy zemřela; obviněný pak ze dvou peněženek poškozené odcizil nejméně 4500,- Kčs na hotovosti a dva kuchyňské nože za 60,- Kčs. Přečinu se mladistvý dopustil tím, že dne 26. 4. 1990 kolem 10.00 hod. v domě svých rodičů ve Vícemili čp. 37 se pro následující útěk vyzbrojil i tím, že vzal loveckou opakovací kulovnici zn. ZKK 600 ráže 7 x 64 s 29 náboji, patřící jeho otci M. C., a měl je u sebe bez příslušného povolení až do zadržení dne 4. 5. 1990.

Za tyto trestné činy a přečin byl mladistvému podle § 219 tr. zák. s použitím § 35 odst. 1 a § 79 odst. 2 tr. zák. uložen úhrnný trest odnětí svobody na osm let, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 3 tr. zák. zařazen do první nápravně výchovné skupiny.

Podle § 73 odst. 2 písm. c) tr. zák. bylo vysloveno zabránění zajištěné latě, sekery a nože, jichž bylo použito ke spáchání trestných činů.

Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla mladistvému uložena povinnost zaplatit státu na účet ONV v Jindřichově Hradci částku 20 000,- Kčs a dále zaplatit poškozenému S. K. částku 3638,- Kčs a poškozené D. S. částku 103,- Kčs. Oba tito posléze uvedení poškození byli podle § 229 odst. 2 tr. ř. se zbytkem nároku na náhradu škody odkázáni na řízení ve věcech občanskoprávních.

Proti rozsudku krajského soudu v Českých Budějovicích podal v zákonné lhůtě odvolání mladistvý R. C. Námitky odvolatele směřují proti výroku o trestu odnětí svobody a proti výroku o regresní náhradě státu ve výši 20 000,- Kčs. Mladistvý poukázal na zjištění, že ke spáchání trestného činu vraždy se předem nepřipravoval a že šlo o úmysl pojatý až na místě při rozhovoru s poškozenou, na závěry znaleckého posudku o dobrých možnostech resocializace odvolatele, a to i po kratším výkonu trestu, i na spáchání činu ve stavu podstatného snížení ovládací schopnosti. Také výše regresní náhrady měla být podle odvolatele přiměřeně snížena. Mladistvý proto navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky rozsudek krajského soudu v Českých Budějovicích zrušil v napadených výrocích a aby mu uložil mírnější trest odnětí svobody a přiměřeně snížil i regresní náhradu státu.

Nejvyšší soud České republiky z podnětu tohoto odvolání přezkoumal v rozsahu uvedeném v § 254 odst. 1 tr. ř. napadený rozsudek krajského soudu i řízení, které mu předcházelo, a dospěl k závěru,

že soud prvního stupně postupoval nesprávně mimo jiné v tom, že obviněnému mladistvému R. C. neuložil ochranné protialkoholní léčení, i když byly splněny podmínky ustanovení § 72 odst. 2 písm. b) tr. zák.

V souladu se zjištěním znaleckého posudku psychiatrů dospěl soud prvního stupně k závěru, že pobyt obviněného mladistvého na svobodě je relativně nebezpečný z hlediska jeho alkoholové závislosti a že bez zajištění absolutní abstinence je u něho nebezpečí páčání další trestné činnosti. Za tohoto stavu důvodem pro neuložení uvedeného ochranného léčení však je podle názoru soudu prvního stupně s odkazem na znalecký posudek zjištění, že obviněný mladistvý nemá dostatečně kritický pohled na své požívání alkoholu, a jde tedy u něho o nedostatek motivace k léčení. Smysl by podle toho mělo pouze léčení dobrovolné.

Argumentaci uvedenou soudem prvního stupně považuje Nejvyšší soud ČR za nesprávnou. Kdyby mělo mít smysl vždy jen léčení dobrovolné, ztrácelo by opodstatnění ustanovení trestního zákona o ochranném léčení s možností použít i potřebných donucovacích prostředků k zabezpečení jeho realizace. Podmínky pro uložení ochranného léčení jsou stanoveny v ustanovení § 72 odst. 1 a odst. 2 tr. zák. Mezi ně nepatří okolnost, zda se obviněný hodlá léčit dobrovolně a zda si uvědomuje potřebu tohoto léčení, i když nutno připustit, že tyto okolnosti mohou významně přispět k výsledku ochranného léčení. Získání, resp. upevnění tzv. náhledu obviněného na ochranné léčení, ukládané mu podle § 72 odst. 2 písm. b) tr. zák., tzn. uvědomění si potřeby se léčit a mít zájem na jeho kladném výsledku, je jedním z cílů takového léčení, jehož součástí je i psychické působení na osobu léčeného. Skutečnost, že obviněný tento náhled nemá, může být proto důvodem pro neuložení ochranného léčení podle § 72 odst. 2 písm. b) tr. zák., jen je-li vzhledem k osobě obviněného zřejmé, že jej nemůže získat ani v průběhu léčení a že z tohoto důvodu je vyloučeno, aby léčení splnilo svůj účel.

O takový případ u mladistvého R. C. nejde. Již s ohledem na jeho nízký věk a dobré předpoklady k resocializaci lze předpokládat, že potřebný vztah k ochrannému léčení obviněný získá v průběhu léčení.

V této souvislosti je třeba poukázat také na rozpor mezi písemným vyhotovením znaleckého posudku a protokolem o hlavním líčení, v kterém je uvedeno, že znalci navrhnou ochranné léčení. Rovněž zástupce OPD v závěrečné řeči při hlavním líčení uvedl, že obviněný přiznává, že nadměrně požíval alkohol a chce se léčit. I obviněný mladistvý připustil, že nebýt alkoholu, tak ho „to nenapadlo“. Proto je třeba, aby soud prvního stupně při novém projednávání věci se zabýval znovu i touto otázkou, odstranil výše zmíněné rozpory a k hodnocení podmínek ochranného léčení podle § 72 odst. 2 písm. g) tr. zák. přistupoval z hledisek výše naznačených odvolacím soudem.

II.

(Usnesení Nejvyššího soudu ČR z 8. 10. 1990 sp. zn. 2 To 9/90)

Odvolání obžalovaného J. K. Nejvyšší soud ČR podle § 256 tr. ř. zamítl.

Z odůvodnění:

Napadeným rozsudkem krajského soudu v Českých Budějovicích byl obžalovaný J. K. uznán vinným trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. a za to byl odsouzen podle § 219 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání dvanácti roků. Pro výkon tohoto trestu byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen do třetí nápravně výchovné skupiny. Podle § 73 odst. 1 písm. c) tr. zák. bylo vysloveno zabránění nože, jímž byla vražda spáchána. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byl obžalovaný uznán povinným zaplatit Československému státu na účet ONV v Českém Krumlově regresní náhradu ve

výši 20 000,- Kčs.

Podle skutkových zjištění krajského soudu v Českých Budějovicích spočívala trestná činnost obžalovaného v tom, že dne 12. 3. 1990 večer na chodbičce pánského WC hotelu Sport v Kaplici, okr. Český Krumlov, bodl kuchyňským nožem do bříšní krajiny poškozeného P. Š. a způsobil mu tečnou bodnou ránu narušující ilickou tepnu do hloubky 10 cm ve dvou třetinách obvodu s rozsáhlým krvácením, v důsledku čehož poškozený během krátké doby při převozu do nemocnice zemřel.

Proti tomuto rozsudku podal odvolání obžalovaný.

Obžalovaný prostřednictvím své obhájkyne vznáší námitky proti výroku o vině s tím, že z provedených důkazů nevyplývá, že by měl úmysl poškozeného usmrtit. Proto mělo být jeho jednání kvalifikováno pouze jako trestný čin rvačky podle § 225 odst. 1, 2 tr. zák., případně jako trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 3 tr. zák. ve znění novely č. 175/1990 Sb. Dále také poukazuje na to, že je mladý člověk, psychopat, alkoholik, dosud nevyrovnaný. Jeho rodiče byli rozvedeni, takže neměl dostatečnou výchovu. Přitom se ke svému jednání doznal a projevil nad ním lítost. Za této situace mu měl být uložen trest kratšího trvání. U obžalovaného je možná náprava, je si vědom toho, že trestného jednání se dopustil v důsledku opilosti, a nechce, aby se takováto situace opakovala. Svě sliby míní vážně a přál by si, aby jim bylo uvěřeno. V závěru podaného odvolání navrhl, aby odvolací soud napadené rozhodnutí přezkoumal a uložil mu mírnější trest.

Nejvyšší soud České republiky z podnětu podaného odvolání přezkoumal podle § 254 odst. 1 tr. ř. správnost a důvodnost všech výroků napadeného rozsudku, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, a dospěl k závěru, že odvolání není důvodné.

Ve výroku o vině obžalovaného není pochybení. Pro tento výrok měl krajský soud v Českých Budějovicích dostatečný podklad ve výsledcích provedeného dokazování. Tyto důkazy také správně zhodnotil nejen po stránce skutkové, ale i po stránce právní, když uzavřel, že obžalovaný se dopustil skutku popsáného ve výroku napadeného rozsudku, kterým naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. ve znění novely č. 175/1990 Sb.

Především nelze akceptovat požadavek obžalovaného na to, aby jeho jednání bylo kvalifikováno podle jiného, mírnějšího ustanovení, zejména podle § 225 odst. 1, 2 tr. zák., event. § 222 odst. 2 tr. zák. ve znění novely č. 175/1990 Sb.

Krajský soud správně zjistil a v odůvodnění svého rozhodnutí vysvětlil, že použití nože obžalovaným vůči poškozenému bylo neúměrné, nebylo opodstatněno odvracením přímo hrozícího nebo trvajícím útokem na zájem chráněný trestním zákonem (§ 13 tr. zák.). Situace tak, jak byla prokázána, ani neumožňuje učinit závěr, že by ke škodlivému následku na zdraví poškozeného došlo v průběhu rvačky s obžalovaným. Je totiž zřejmé, že chování poškozeného, byť nebylo zcela vhodné, není možno hodnotit z hlediska fyzického útoku vůči obžalovanému jako účast na rvačce. V podstatě šlo o běžnou slovní půtku se strkáním, přičemž není bezvýznamné ani stanovisko psychologů, kteří uvedli, že bodnutí ze strany obžalovaného bylo pravděpodobně vyprovokováno urážkou citlivého místa jeho osobnosti. Poškozený jej velmi dobře znal a řekl mu, že si o něm myslí, že je měkota. Když jej obviněný upozornil, že má u sebe nůž, kterým se může bránit, poškozený se mu posmíval, že se neodváží jej použít. Obviněný si činem chtěl vlastně udržet svou sebeúctu.

Krajský soud nepochybil ani ve výroku o trestu a zařazení obviněného pro výkon tohoto trestu do třetí nápravně výchovné skupiny. V druhu a výši uloženého nepodmíněného trestu odnětí svobody mírně pod polovinou zákonné trestní sazby uvedené v § 219 odst. 1 tr. zák. ve znění novely č. 175/1990 Sb. krajský soud v souladu s hledisky pro ukládání trestů stanovenými v ustanoveních § 23 odst. 1 a § 31 odst. 1 tr. zák. vyjádřil jak stupeň společenské nebezpečnosti činu obžalovaného, tak

jeho osobní poměry a možnosti nápravy. Uložený trest je zcela přiměřený a zákonu odpovídající z důvodů, které jsou rovněž správně rozvedeny v napadeném rozsudku.

Krajský soud správně postupoval i v tom směru, že neuložil obviněnému ochranné protialkoholní léčení podle § 72 odst. 2 písm. b) tr. zák. přesto, že obviněný se trestného činu dopustil pod vlivem této návykové látky, přičemž návyk k požívání alkoholu dosáhl u něho stadia choroby, a byly jinak splněny podmínky tohoto ustanovení. Ze znaleckého posudku znalců psychiatrů je zřejmé, že ochranné léčení u obviněného nemůže splnit svůj účel vzhledem k osobě obviněného, který se nechce léčit, zejména proto, že nevěří v úspěch léčení. Poněvadž obviněný již dvakrát neúspěšně vykonal ochranné protialkoholní léčení, které mu bylo uloženo soudem, nelze předpokládat, že by se jeho negativní postoj k léčbě podařilo překonat opakovaným léčením. Za těchto okolností, kdy je předem zřejmý neúspěch ochranného léčení, by trvání na jeho uložení jen proto, že jsou jinak splněny podmínky příslušného ustanovení, bylo ze společenského hlediska nesprávné. Místo zcela zbytečného léčení obviněného je možno léčit jinou osobu závislou na alkoholu, u níž je naděje na úspěch léčení, a tedy i na společenský přínos vynaložených nákladů.

Vzhledem k tomu, že se obviněný dopustil jednoho z nejzávažnějších trestných činů ve stavu zmenšené přičetnosti vyvolaném požitím návykové látky a je na jejím zneužívání závislý, zkoumal Nejvyšší soud ČR i otázku, zda není pobyt obviněného na svobodě z těchto důvod nebezpečný, zda nehrozí nebezpečí, že opět pod vlivem alkoholu spáchá závažný trestný čin. V takovém případě by totiž u obviněného bylo nutno uložit ochranné léčení psychiatrické podle § 72 odst. 2 písm. a) tr. zák. Z okolností činu, který byl vyvolán nevhodným provokujícím jednáním poškozeného, a z povahových vlastností obviněného však vyplývá, že takové nebezpečí není reálné. Podstatné je, že posuzovaný trestný čin obviněného byl spáchán za výjimečné situace, jejíž opakování je nepravděpodobné.